

University of Groningen

Macro-economic determinants of international migration in Europe

Jennissen, Roel Peter Wilhelmina

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2004

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Jennissen, R. P. W. (2004). *Macro-economic determinants of international migration in Europe*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

(Summary in Dutch)

Inleiding

Dit proefschrift is geschreven in het kader van het overkoepelende onderzoeksprogramma ‘Naar een scenariomodel voor economische determinanten van Europese bevolkings-dynamiek’. De doelstelling van dit onderzoeksprogramma is het ontwikkelen van een nieuwe methodologie waarmee consistente Europese bevolkingsscenario’s kunnen worden geformuleerd. Deze scenario’s zullen worden gebaseerd op de expliciete relaties tussen economische en demografische ontwikkelingen in Europa. Met deze scenario’s zal uiteindelijk getracht worden de demografische consequenties van toekomstige economische ontwikkelingen in Europa en de uitbreiding van de Europese Unie te voorspelen. Alle demografische componenten (geboorte, sterfte en migratie) worden in het onderzoeks-programma in beschouwing genomen.

De internationale migratiehypothesen in bevolkingsprojecties ontberen vaak een degelijk theoretisch kader. Dit proefschrift heeft als doel dit theoretisch kader te verbeteren door de effecten van economische indicatoren op internationale migratie te kwantificeren. De resultaten van dit proefschrift zullen voor een deel bepalen welke economische indicatoren gebruikt kunnen worden om op economische toekomstscenario’s gebaseerde bevolkingsprojecties te maken. Dit impliceert dat alleen op macro niveau effecten van determinanten van internationale migratie geschat zullen worden.

De doelstelling van dit proefschrift is de invloed van macro-economische determinanten op internationale migratie in Europa te meten en de bruikbaarheid van deze determinanten in migratieprojecties vast te stellen.

Dit proefschrift gaat dus over de onderliggende oorzaken van internationale migratie in een Europese context. Er is gekozen voor een pan-Europese aanpak. Dit betekent echter niet dat geheel voorbij gegaan wordt aan de oude oost-west verdeling van Europa. Deze zal in het analytisch deel van deze dissertatie haar opwachting maken. Dit onderzoek beslaat de periode vanaf de nasleep van de Tweede Wereldoorlog tot aan het einde van de twintigste eeuw.

Onderzoekopzet en resultaten

Het belangrijkste doel van hoofdstuk 2 is om uit te vinden of het mogelijk is om de Europese landen in te delen in groepen met vergelijkbare migratietrends in de laatste 40 jaar van de twintigste eeuw. Nadat deze periode verdeeld was in twee delen: het tijdperk van de Koude Oorlog en het postcommunistische tijdperk, konden m.b.v. cluster analyse gemeenschappelijke

trends binnen groepen van landen worden opgespoord. Drie groepen van landen met vergelijkbare netto migratietrends kwamen te voorschijn uit de cluster analyses over het tijdperk van de Koude Oorlog: de voormalige arbeidsimporterende landen, de voormalige arbeidsexporterende landen en de communistische landen. De eerste groep, die bestaat uit louter Noord- en West-Europese landen, importeerde arbeid tot aan de economische recessie van 1973/1974. De voormalige arbeidsexporterende landen exporteerden arbeid tot deze recessie. Deze landen liggen voornamelijk in Zuid-Europa, hoewel ook Finland en Ierland deel uitmaken van deze groep landen. De communistische landen hadden een planeconomie tot 1989. De cluster analyse en het beschrijvende overzicht over het postcommunistische tijdperk leverde vier groepen met landen op: landen zonder een communistisch verleden, communistische landen die geen deel uitmaakten van de Sovjetunie, Slavische voormalige Sovjet staten, en niet-Slavische voormalige Sovjet staten. Deze verdelingen van landen vormde een uitgangspunt voor de verdere analyses. Verder werd deze informatie gebruikt om de casestudies te selecteren, die werden gebruikt om in hoofdstuk 6 de determinanten van specifieke migratietypen te schatten.

In hoofdstuk 3 wordt geprobeerd aan te tonen dat een economische invalshoek een aanzienlijk deel van de theoretische achtergrond van internationale migratie voor zijn rekening neemt. Er werd een theoretisch raamwerk gecreëerd dat gebaseerd was op de gezichtspunten van de 'internationale migratie systemen' benadering. De determinanten van internationale migratie werden verdeeld in vier categorieën: economie, maatschappij, beleid en 'banden tussen landen'. In dit raamwerk werden directe, indirecte en wederkerige effecten toegevoegd. Paragraaf 3.5 (Synthese) laat combinaties van causaliteiten zien, die de positie van de verscheidene theorieën die het internationale migratievraagstuk proberen op te lossen, aanduiden. Het betreft de neoklassieke economische theorie, de gesegmenteerde arbeidsmarkten theorie, de nieuwe economie van arbeidsmigratie, de relatieve deprivatie theorie, de wereldsysteem theorie, de netwerk theorie en de institutionele theorie. Het werd duidelijk dat economische factoren een belangrijke rol spelen in al de hierboven genoemde theorieën. Behalve het verdedigen van de economische invalshoek van deze studie, heeft dit hoofdstuk ook als doel om mogelijke sociaal-economische variabelen, die belangrijke determinanten zouden kunnen zijn te introduceren. Deze variabelen zijn verschillen in het BBP per hoofd van de bevolking tussen landen, verschillen in werkloosheid, de reeds aanwezige migrantenpopulatie en het gemiddelde aantal jaren genoten onderwijs.

Hoofdstuk 4 is het eerste analytische hoofdstuk van dit proefschrift. Dit hoofdstuk heeft als doel het schatten van economische determinanten van netto migratie en totale immi- en emigratie. Landspecifieke en gepoolde cross-sectionele tijdreeksanalyses werden uitgevoerd op West-Europese netto internationale migratiedata voor de periode 1960-1998. Uit de analyses kwam naar voren dat het BBP per hoofd van de bevolking een significant positief effect en werkloosheid een significant negatief effect op netto internationale migratie heeft. Het effect van werkloosheid bleek aanzienlijk consistent over de tijd te zijn. Er werden voor West-Europa geen afzonderlijke analyses voor totale immi- en emigratie uitgevoerd, aangezien de correlatie tussen

netto migratie en immigratie erg hoog was in alle West-Europese landen. Dit impliceert dat voor Noord- en West-Europa in de periode 1985-1998 analyses met totale immigratie als afhankelijke variabele ongeveer dezelfde resultaten zullen opleveren als analyses met netto migratie als afhankelijke variabele. Bovendien impliceert dit dat totale emigratie voor deze landen in deze periode nauwelijks enige samenhang vertoont met het BBP per hoofd van de bevolking en met het werkloosheidspercentage, aangezien deze macro-economische indicatoren behoorlijk variëren in de loop van de tijd. Ook werden er met totale immi- en emigratie in Oost-Europa als afhankelijke variabele analyses uitgevoerd. De resultaten van deze analyses kwamen overeen met de resultaten van de analyses voor West-Europa.

In hoofdstuk 5 wordt de variatie in migratietype, over de tijd en in de verschillende delen van Europa van internationale migratie in het postindustriële tijdperk (d.w.z. vanaf 1985) beschreven. Internationale migratie bestond in dit tijdperk voornamelijk uit arbeids-, retour-, familie-, etnische en asielmigratie. Laagekwalificeerde arbeidsmigratie, retourmigratie en etnische migratie vertoonden een dalende trend in het postindustriële tijdperk. Asielmigratie daarentegen werd steeds belangrijker. Hooggekwalificeerde arbeidsmigratie en familiemigratie bleven vrij constant. De belangrijkste migratiestromen in de verschillende delen van Europa waren: familie- en asielmigratie naar Noord- en West-Europa, (illegale) arbeidsmigratie naar Zuid-Europa, etnische migratie van Centraal- en Oost-Europa naar Noord- en West-Europa en etnische migratie tussen Centraal- en Oost-Europese landen onderling.

In hoofdstuk 6 wordt geprobeerd verschillen in de invloed van sociaal-economische determinanten op de verschillende migratietypen in Europa in het postindustriële tijdperk op te sporen. Uit de resultaten van dit hoofdstuk kan één algemene conclusie getrokken worden: werkloosheid in het migranten ontvangende land bleek de meest belangrijke determinant te zijn van migratietypen die gevoelig voor migratiebeleid zijn, terwijl verschillen in het BBP per hoofd van de bevolking en het werkloosheidspercentage tussen het ontvangende en het zendende land belangrijke determinanten bleken te zijn van migratietypen die ongevoelig voor migratiebeleid zijn. De analyses van asielmigratiedata waarvan de resultaten in hoofdstuk 7 beschreven zijn bevestigen deze conclusie. Werkloosheid in het ontvangende land bleek de meest voornamelijk determinant van het aandeel van een bepaald Noord- of West-Europees land in het totale aantal asielverzoeken in Noord- en West-Europa. Asielmigratie is dan ook een migratietype dat gevoelig is voor migratie beleid.

In het laatste hoofdstuk van dit proefschrift worden behalve de conclusies ook enkele netto migratieprojecties gepresenteerd. Deze projecties zijn gebaseerd op door het Centraal Planbureau (CPB) opgestelde economische scenario's voor Europa. Vervolgens werden de bevindingen van de analyses in hoofdstuk 4 gebruikt om de toekomstige netto migratiecijfers in de verschillende scenario's te berekenen. In al deze scenario's zal netto internationale migratie in de EU-15 na een aanvankelijke daling een stijgende trend gaan vertonen. In het minst gunstige economische scenario daalt netto internationale migratie in de EU-15 aanvankelijk van 2.8 migranten per duizend inwoners in 2000 tot 1.8 per duizend in 2010 om zich vervolgens te

herstellen tot een niveau van 2.6 per 1000 in 2040. In het meest gunstige economische scenario stijgt netto internationale migratie tot een niveau van 3.8 per 1000 in 2020 en 6.1 per duizend in 2040.

Conclusies

Het algemene beeld dat deze dissertatie laat zien is dat het BBP per hoofd van de bevolking en het werkloosheidspercentage belangrijke determinanten van internationale migratie in een land zijn. Vooral werkloosheid bleek een behoorlijk robuuste determinant te zijn en is derhalve een geschikte basis voor netto internationale migratieprojecties. Desondanks is de onvoorspelbaarheid van internationale migratie op de korte termijn aanzienlijk groot. Onverwachte politieke gebeurtenissen of een plotseling intredende economische crisis in een land waar doorgaans veel migranten vandaan komen kan een zeer grote invloed hebben op de migratiecijfers voor een bepaald jaar of voor een langere periode. Op de lange termijn daarentegen is netto internationale migratie in een Europees land ongeveer even voorspelbaar als de economische ontwikkelingen in dat land. Het voorspellen van economische ontwikkelingen is echter ook geen sinecure.

Het slechts sporadisch beschikbaar zijn van internationale migratiedata bemoeilijkte het empirisch deel van dit proefschrift nogal. Twee ingrijpende improvisaties waren nodig om de effecten van sociaal-economische indicatoren op internationale migratie te schatten. Ten eerste werd in hoofdstuk 4 gebruik gemaakt van berekende netto migratiedata (d.w.z. totale bevolkingsgroei minus de natuurlijke bevolkingsgroei). Verder werd in hoofdstuk 6 gebruik gemaakt van casestudies. Zelfs deze improvisaties konden echter niet voorkomen dat er vele ontbrekende cijfers geschat moesten worden. De constructie van een complete datamatrix met migratiestromen van en naar elk Europees en van en naar andere continenten zou dan ook een belangrijke bijdrage aan het onderzoek naar internationale migratie in Europa betekenen. Het in kaart brengen van de mechanismen achter internationale migratie is van essentieel belang voor de Europese bevolkingsprojecties, aangezien internationale migratie een steeds belangrijkere factor in de bevolkingsdynamiek in dit deel van de wereld aan het worden is.